

AGENCIJSKI POSAO – PRIKRIVENI

VRHOVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Rješenje broj: Revt 52/09-2 od 23. lipnja 2010.

Vijeće: Jasna Brežanski, kao predsjednica vijeća,
Davorka Lukanović Ivanišević, Ivka Zlokić,
Đuro Sessa i Mirjana Magud, kao članovi vijeća

Pomorski agent nastupa u ime i za račun nalogodavatelja. Ako pomorski agent propusti izričito navesti da nastupa u svojstvu agenta, smatra se u odnosu na osobu koja je u dobroj vjeri da radi u svoje ime.

Predmet spora predstavlja zahtjev tužitelja (pomorskog agenta) za plaćanje računa za uslugu prijevoza naftnih derivata uvećanih za agencijske troškove. Tuženik u sporu je naručitelj prijevoza. U postupku nije sporno da je tužitelj bio tuženikov agent koji je u tuženikovo ime i za tuženikov račun sklopio ugovor o prijevoz s brodarom. Nije sporno niti to da je prijevoz u svezi kojeg su nastali utuženi troškovi izvršen i da je tuženik u obvezi platiti vozarinu, kao niti to da visinu tužbenog zahtjeva čini trošak vozarine uvećan za trošak naknade za agencijske usluge.

Sporno je pripada li tužitelju pravo na zatraženu isplatu vozarine, obzirom da je on bio agent tuženika.

U postupku pred sudom prvog stupnja utvrđeno je da je između stranaka dana 7. veljače 1997. godine zaključen Ugovor o poslovno-tehničkoj suradnji, prema kojem se tužitelj obvezao u ime i za račun tuženika pod najpovoljnijim uvjetima sklapati ugovore za prijevoz sirovina, gotovih proizvoda i opreme. Utvrđeno je da je temeljem tih ovlasti tužitelj kao ovlaštenu zastupnik – agent tuženika sklopio s brodarom R. ugovor o prijevozu naftnih derivata u prometu morem od 8. lipnja 1998.

Ugovorom o prijevozu naftnih derivata od 8. lipnja 1998. kojega je tužitelj sklopio s prijevoznikom tj. brodarom, utvrđeno je da tužitelj nastupa u ime i za račun tuženika, ali je ujedno i regulirano plaćanje obveze istog posla i to na način da će brodar račune za izvršeni prijevoz ispostaviti tužitelju (čl. 16. toč. 1. Ugovora), s time da se tužitelj obvezuje ispostaviti tuženiku račune brodara uvećane za troškove agenta te priveza i odveza brodova (čl. 16. toč. 2. Ugovora), a tuženik se obvezao račune platiti u roku od 30 dana od isporuke tereta (čl. 16. toč. 3. Ugovora).

Utvrđeno je da je u skladu s tim ugovorom, i to njegovim čl. 16., zaključen Ugovor o poslovnoj suradnji od 11. lipnja 1998. između tužitelja i R., kao brodara.

Presudom suda prvog stupnja Trgovačkog suda u Rijeci br. P-1713/01-56 od 11. svibnja 2005. u toč. I. izreke odlučeno je da ostaje na snazi platni nalog iz rješenja

o ovrši Trgovačkog suda u Zagrebu br. Ovr-3608/99-4 od 8. srpnja 1999., kojim je naloženo tuženiku platiti tužitelju 2.376.260,23 kn s kamatom prema Uredbi o visini stope zatezne kamate tekućom na pojedinačno navedene iznose i s tijekom od odgovarajućeg dana do isplate. U toč. II. izreke naloženo je tuženiku naknaditi tužitelju parnični trošak u iznosu 213.861,80 kn u roku od osam dana.

Presudom suda drugog stupnja Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske br. Pž-6113/05-6 od 15. listopada 2008. u toč. I. izreke odbijena je žalba tuženika kao neosnovana i potvrđena je presuda suda prvog stupnja. U toč. II. izreke odbijen je zahtjev tužitelja za naknadu troškova žalbenog postupka.

Protiv pravomoćne presude suda drugog stupnja reviziju je izjavio tuženik, a u reviziji se poziva na revizijski razlog pogrešne primjene materijalnog prava. Predlaže da se revizija prihvati i pobijana presuda preinači, a podredno da se ona ukine zajedno s presudom suda prvog stupnja i predmet vrati na ponovno suđenje. U odgovoru na reviziju tuženika, tužitelj se reviziji usprotivio smatrajući je neosnovanom, pa je predložio da se revizija kao neosnovana odbije.

Vrhovi sud Republike Hrvatske odlučio je da je revizija osnovana. Prihvaćena je revizija tuženika i ukinuta presuda Trgovačkog suda u Rijeci br. P-1713/01-56 od 11. svibnja 2005. i presuda Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske br. Pž-6113/05-6 od 15. listopada 2008. a predmet vraćen sudu prvog stupnja na ponovno suđenje.

Revizijski sud ispitao je pobijanu presudu, sukladno odredbi iz čl. 392. a. st. 1. Zakona o parničnom postupku ("Narodne novine" br. 53/91, 91/92, 112/99, 88/01, 117/03, 88/05, 2/07 - odluka USRH, 84/08 i 123/08 – dalje: ZPP) u onom dijelu u kojem se pobija revizijom i u okviru određeno navedenih revizijskih razloga, a pazeći po službenoj dužnosti na bitnu povredu odredaba parničnog postupka iz čl. 354. st. 2. toč. 8. ZPP. Ispitujući pobijanu presudu, Vrhovni sud Republike Hrvatske nije našao da je u njenom donošenju počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka, na koju taj sud pazi po službenoj dužnosti.

U pogledu istaknutog revizijskog razloga pogrešne primjene materijalnog prava Vrhovni sud Republike Hrvatske je odlučio da je pogrešno primijenjeno materijalno pravo kada je prihvaćen tužbeni zahtjev kao osnovan.

Prema shvaćanju Vrhovnog suda Republike Hrvatske nižestupanjski sudovi su bez osnove zaključili da je tužitelj u ovom sporu aktivno legitimiran kao i da bi njegov tužbeni zahtjev bio osnovan.

Tužitelj je u smislu odredbe iz čl. 674. Pomorskog zakonika ("Narodne novine" br. 181/04 - dalje: PZ) s tuženikom bio u ugovornom odnosu o pomorskoj agenciji prema kojem je ugovoru tužitelj, kao pomorski agent, bio u obvezi na temelju opće ili posebne punomoći u ime i za račun nalogodavatelja tj. tuženika obavljati pomorske agencijske poslove te poslove pomaganja, posredovanja i za-

stupanja, a nalogodavatelj tuženik se obvezao pomorskom agentu nadoknaditi troškove i platiti nagradu.

Iz svih odredbi ugovora o pomorskoj agenciji iz čl. 674. do 683. PZ proizlazi da pomorski agent, a to je tužitelj, nastupa u ime i za račun nalogodavatelja, a to je u konkretnom slučaju tuženik, osim ako bi pomorski agent izostavio navesti trećemu da nastupa u svojstvu agenta kada bi se moglo smatrati da nastupa u svoje ime (čl. 680. PZ). U ovome predmetu to nije slučaj, jer temeljem svih zaključenih ugovora između stranaka, a i s brodarom R., ne proizlazi da bi postojale bilo kakve sumnje u pogledu toga da je tužitelj nastupao kao agent i sklapao poslove u ime i za račun tuženika.

Odredbom iz čl. 305. Zakona o obveznim odnosima ("Narodne novine" br. 53/91, 73/91, 111/93, 3/94, 7/96, 91/96, 112/99, 88/01, 35/05, 41/08 – dalje: ZOO) propisano je u st. 1. da ispunjenje mora biti izvršeno vjerovniku ili osobi određenoj zakonom, sudskom odlukom, ugovorom između vjerovnika i dužnika ili od strane samoga vjerovnika.

Navedena zakonska odredba govori o tome kome se može izvršiti ispunjenje. Temeljem te zakonske odredbe i zaključenih ugovora, proizlazi nedvojbeno da je tužitelj bio ovlašten primiti ispunjenje obveze od strane dužnika tj. tuženika glede iznosa vozarine, ali to samo po sebi ne daje pravo tužitelju da od tuženika kao dužnika zahtijeva ispunjenje obveze za sebe. Tužiteljev tužbeni zahtjev u dijelu u kojem traži isplatu vozarine za sebe nije osnovan jer tužitelj na to nema pravo niti na temelju zaključenih ugovora niti temeljem odredbe čl. 305. st. 1. ZOO. To proizlazi i iz toga što niti sam tužitelj ne smatra da utuženi iznos predstavlja njegovu izvornu tražbinu prema dužniku u onom dijelu u kojem se ona odnosi na isplatu vozarine. Tražeći ovakvu isplatu od tuženika s osnove vozarine, tužitelj, kao agent, zapravo svoju poziciju iz zaključenih ugovora podvodi pod pojam osobe u čiju korist je kao trećega zaključen neki ugovor (čl. 149. do 152. ZOO). Međutim, sadržaj zaključenih ugovora između stranaka, kao i onih zaključenih s brodarom, nisu ugovori niti u jednom svom dijelu zaključeni u korist trećega. Odredbe tih ugovora ne upućuju na to da su ugovori zaključeni u korist tužitelja kao agenta, niti da bi on bio ovlašten zahtijevati isplatu vozarine tužbom, jer tužitelj nije vjerovnik tražbine s osnove vozarine prema tuženiku. Faktična isplata tuženika kao dužnika izvršena tužitelju s osnove vozarine do određenog trenutka, također se ne može smatrati potvrdom da je tužitelj s tuženikom temeljem zaključenih ugovora stekao pravo zahtijevati ispunjenje i stoga imati osnovu za ovu tužbu prema tuženiku.

Tužitelj po pitanju vozarine, u konkretnoj pravnoj stvari, nije u građansko-pravnom odnosu s tuženikom, kao vjerovnik, već je on agent - zastupnik, i ne može zahtijevati tužbom ispunjenje od tuženika za svoj račun.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je zaključio da su nižestupanjski sudovi pogriješili u primjeni materijalnog prava iz čl. 305. ZOO kada su smatrali da temeljem te odredbe tužitelj može zahtijevati tužbom isplatu troškova usluge prijevoza tj. vozarine za svoj račun.

Vrhovni sud Republike Hrvatske je utvrdio da ne postoje uvjeti za preinačenje sudske odluke jer se nižestupanjski sudovi zbog pogrešnog pravnog pristupa nisu bavili pitanjima koji se iznos utužene tražbine odnosi na troškove usluge prijevoza - vozarine, a koji na agencijske troškove na koje bi tužitelj imao pravo temeljem zaključenog ugovora s tuženikom.

Zbog toga je Vrhovni sud Republike Hrvatske prihvatio reviziju tuženika i ukinuo nižestupanjske presude te predmet vratio sudu prvog stupnja na ponovno suđenje, kako bi se raspravilo pitanje koja se visina tražbine odnosi na troškove prijevoza, tj. vozarine, a koja na troškove za agencijske usluge.

Dr. sc. Vesna Skorupan Wolff, znanstvena savjetnica
Jadranski zavod HAZU

Summary:

MARITIME AGENCY SERVICE – CONCEALED

The maritime agent undertakes, for and on behalf of the principal, to perform services. If the maritime agent does not expressly declare that he is acting in the capacity of a maritime agent, it shall be deemed, in respect of the person in good faith, that the maritime agent is acting in his own name.